

τῶν μετὰ βίας κλοπῶν μὲ τὰς ποινὰς, ὅσαι ἀρμύζουσιν εἰς τὰς μετὰ δόλου κλοπὰς, σύγχυσιν, διὰ τὴν ὁποίαν παραβάλλεται ἀτόπως ἀργυρίων ὀλίγων ποσότης μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τούτων τῶν ἀδικημάτων ἡ φύσις εἶναι διάφορος καὶ εἶναι βέβαιον εἰς τὴν Πολιτικὴν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ὅτι μεταξὺ τῶν ἑτερογενῶν ποσοτήτων τὸ διάστημα εἶναι ἄπειρον. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ἐπαναλαμβάνω πολλάκις τὰς γνωστὰς, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν ἀνωφελεῖς ἀληθείας. Τὰ πολιτικὰ σώματα φυλάσσουν εἰς μακρότερον χρόνον διάστημα παρὰ τὰ φυσικὰ τὴν κίνησιν, ἥτις ἐδόθη μίαν φοράν εἰς αὐτὰ, οὐδὲ τὴν ἀλλάσσουν, πλὴν μὲ δυσκολίαν μεγαλωτάτην.

§ XXXI.

ΠΕΡΙ ΚΛΕΨΕΜΠΟΡΙΑΣ.

Ἢ κλεψεμπορία, ἢ γονὺν ἢ πραγμάτευσις τῶν, ὅσα ἀπαγορεύουν οἱ νόμοι, εἶναι ἀληθὲς ἀδίκημα κατὰ τοῦ Ἰγεμόνος καὶ κατὰ τοῦ ἔθνους. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ κολλάζεται μὲ ποινὴν ἀτιμίας, ἐπειδὴ εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν δὲν λογίζεται ἄτιμος ὅστις πραγματεύεται τὰ ἀπαγορευμένα.

Ἀλλὰ ἰδιὰ τί τὸ ἀδίκημα τοῦτο δὲν ἀτιμᾶζει τὸν ἔνοχον, ὁ ὁποῖος κλέπτει τὸν Κρατοῦντα, καὶ ἀκολούθως αὐτὸ τὸ ἔθνος; Ἀποκρίνομαι, ὅτι δὲν κινουῦνται εἰς ἀγανάκτησιν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος, ὅσάκις τὸν ἀδίκημα δὲν τοῦς βλάπτει ἀμέσως καὶ μερικῶς καθέναν.

καὶ τοιαύτη εἶναι τῶν ἀπηγορευμένων ἢ πραγμάτευσίς. Ἀσθενεστάτους τύπους κάμνουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τὰ μακρυμένα ἐπακολουθήματα τῶν πραγμάτων· ὅθεν τόσον ὀλιγώτερον προβλέπουν τὴν ζημίαν, ὅσην ἐνδέχεται νὰ πάθωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν πραγμάτευσιν τῶν ἀπηγορευμένων, ὅσον πολλάκις καὶ κερδαίνουν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπ' αὐτῆν. Τὴν λογίζονται ὡς ζημίαν, γινομένην εἰς αὐτὸν τὸν κρατοῦντα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἀτιμάζουν τόσον τὸν πραγματευόμενον τὰ ἀπηγορευμένα, ὅσον εἶναι ἔτοιμοι νὰ καταδικάσωσι τὸν κλέπτην, τὸν πλαστογράφον, ἢ τὸν αὐτουργὸν ὑποκλασθέντα ἄλλῃς κακίας, δυναμένης νὰ τοὺς βλάβῃ ἀμέσως· καὶ τοῦτο ἀπαδείχνει φανερὰ, ὅτι πᾶν αἰσθητικὸν ὄν δὲν κινεῖται πλὴν ἀπὸ τὰ γνωστά μόνον εἰς αὐτὸ κακὰ.

Τῆς ἀπηγορευμένης πραγματεύσεως τὸ ἀδίκημα γεννᾶται ἀπὸ τὸν νόμον αὐτόν· διότι ὅσον εἶναι βαρύτερα τὰ τέλη, τὰ ὅποια πληρόνονται εἰς τὸ τελωνεῖον διὰ τὰς πραγματείας, τόσον πλέον αὐξάνει τὸ κέρδος, καὶ ἀκολουθῶς ὁ πειρασμὸς τῆς πραγματεύσεως τῶν ἀπηγορευμένων. Αὐξάνει ἀκόμη τὸν πειρασμὸν καὶ ἡ εὐκολία τῆς πράξεως, ὅσάκις εἶναι δηλαδὴ μεγάλη ἡ ἔκτασις τῶν ὀρίων τῆς ἐπικρατείας, καὶ ἀκολουθῶς δυσκολοφύλακτος, καὶ μικρὸς ὁ ὄγκος τῆς ἀπηγορευμένης πραγματείας, καὶ ἐπομένως εὐκολόκρυπτος. Εἶναι δικαιοτάτη ποινὴ νὰ ζημιοῦται ὁ αὐτουργὸς τοῦ ἀδικήματος τούτου, ὅχι μόνον τὴν ἀπηγορευμένην πραγματείαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας μὲ τὰς ὁποίας αὐτὴ ἐσυνωδεύετο. Ἀλλὰ θελ' εἶσθαι καὶ τύπον δραστηκωτέρα, ὅσον ἐλαφρύτερα εἶναι τὰ τέλη τὰ διδόντα.

μενα εἰς τὸ τελωνεῖον· διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ρίψοκινδυνούν, ἐὰν τὸ ἐλπιζόμενον ἀπὸ τὴν ἔκβασιν τῆς ἐπιχειρήσεως κέρδος δὲν ἀναλογῆ με τὸν κίνδυνον.

Ἐπειδὴ ἄρα πρέπει νὰ μὲν ἄτιμώρητον τὸ τοιοῦτον ἀδίκημα, ὅσάκις ὁ ἔνοχος δὲν ἔχει τι νὰ ζημιωθῆ; Ὅχι βέβαια· τινὲς ἀπηγορευμέναί πραγματεύσεις βλάπτουν τόσο πολύ τὸν δημόσιον φόρον (τὸ ἀναγκαιότατον καὶ δυσκολώτατον μέρος πάσης ὀρθῆς νομοθεσίας), ὥστε τὸ ἀδίκημα πρέπει νὰ κολάζεται με βαρεῖαν ποινὴν, με τὴν φυλακὴν καθυπόθεσιν, ἢ καὶ με τὴν δουλείαν αὐτὴν, πλὴν με φυλακὴν καὶ με δουλείαν ἀναλόγους με τὸ εἶδος τοῦ ἀδικήματος. Ὅστις, παραδείγματος χάριν, ἐπραγματεύθη χωρὶς ἄδειαν τὸν ταβάκον, δὲν πρέπει ν' ἀσφαλίζεται εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν βάλλονται οἱ φονεῖς καὶ οἱ κλέπται. Ποινὴ κατάλληλος εἰς αὐτὸν θελ' εἶσθαι νὰ πληρώσῃ, με τὴν προσωπικὴν δουλείαν καὶ τοὺς κόπους του, ὅσα ἐζημίωσε τὸ δημόσιον.

§ XXXII.

ΠΕΡΙ ΧΡΕΩΦΕΙΛΕΤΩΝ.

Διὰ νὰ γίνωνται ἀδόλως τὰ συναλλάγματα, καὶ διὰ νὰ ᾖναι ἀσφαλὴς ἡ ἐμπορία, ἀναγκάζεται ὁ νομοθέτης ν' ἀφίνη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δανειστῶν τὰ πρόσωπα τῶν χρεωφειλετῶν, ὅσάκις οὗτοι δὲν πληρώνουν τὰ χρέη των. Εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ διακρίνεται, ὅστις με δόλον ἐχρεωκόπησεν ἀπὸ τὸν ἀδόλως χρεωκοπήσαντα. Ὁ πρῶτος πρέπει νὰ κολάζεται με τὴν αὐτὴν ποινὴν, με

τὴν ὁποῖαν κολάζονται οἱ παραχαράκται· διότι ἡ κιβδηλεία μικροῦ μετάλλου σημειωμένου, τὸ ὁποῖον εἶναι τρόπον τινὰ ἐνέχυρον τῶν χρεῶν, ὅσα χρεωστοῦν πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται, δὲν εἶναι δεινότερον κακὸν παρὰ τὴν κιβδηλείαν αὐτῶν τῶν χρεῶν. Ἀλλ' ὅστις ἀκριβῶς ἐξετασθεὶς ἀποδείξει ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ὅτι ἡ χρεωκοπία τοῦ εἶναι ἄδολος, ὅτι ἡ κακία, ἢ ἡ δυστυχία τῶν ἰδίων του χρεωφειλετῶν, ἢ μεταβολαὶ τύχης τοιαῦται, ὁποῖας ἢ ἀνθρώπινος φρόνησις δὲν ἐμπορεῖ ν' ἀποφύγη, τὸν ἐγύμνωσαν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, ἰδιὰ ποῖαν βάρβαρον καὶ σκληρὰν αἰτίαν κλείεται εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ στερεῖται τὴν ἐλευθερίαν, τὸ μόνον καλόν, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν εἰς αὐτόν; ἰδιὰ τί πάσχει τὴν ἀγωνίαν τῶν κακούργων, καὶ βιάζεται μὲ τὴν ἀπελπίσιαν νὰ μετανοήσῃ ἴσως, ὅτι δὲν ἐμεταχειρίσθη τὸν δόλον; Αὐτὸς ἔζη ἥσυχος καὶ ἀθῶος ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν νόμων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δὲν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ φυλάξῃ, νόμων, τοὺς ὁποίους ὑπηγόρευεν ἢ πλεονεξία τῶν δυνατῶν, καὶ ὑποφέρουν οἱ ἀδύνατοι, διὰ τὴν ἐμφυτον εἰς καθενὸς ψυχὴν ἐλπίδα καὶ πίστιν, ὅτι ὅλα τὰ εὐτυχήματα εἶναι δι' αὐτόν, καὶ ὅλα τὰ ἀτυχήματα διὰ τοὺς ἄλλους. Οἱ ἄνθρωποι, δεχόμενοι ἀνεξετάστως τοὺς πρώτους τύπους τῶν πραγμάτων, προτιμοῦν τοὺς σκληροὺς νόμους, μ' ὅλον ὅτι, ὄντες καὶ αὐτοὶ ὑποκείμενοι εἰς αὐτούς, ἔπρεπε νὰ προκρίνωσι τοὺς μαλακωτέρους· καὶ τὸ αἰτιον εἶναι, διότι αἰσθάνονται πλέον τὸν φόβον μὴ βλάψωσιν ἀπ' ἄλλους, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βλάψωσιν ἄλλους.

Ἀλλ' ἐπιστρέφων εἰς τὸ προκείμενον, λέγω, ὅτι δύ-
 νανται δικαίως οἱ νόμοι νὰ κάμωσιν ἀνεξάλειπτον τὸ
 χρέος, καὶ αὐτοῦ τοῦ χωρὶς δόλου χρεωκοπήσαντας·
 μέχρι τῆς ὀλοκλήρου πληρωμῆς· ἐμποροῦν νὰ τὸν ἐμ-
 ποδίσωσι νὰ μεταφέρῃ, χωρὶς τὴν θέλησιν τῶν δανειστῶν,
 τὴν τέχνην καὶ τὴν βιομηχανίαν του εἰς ἄλλην πολι-
 τείαν· ἐμποροῦν νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν ἐν βάρει ποινῆς νὰ
 ἐργάζεται τὸ ἐπάγγελμά του, διὰ νὰ πληρώσῃ μὲ τὸν
 καιρὸν, καὶ καθόσον αὐξάνουν τὰ κέρδη του, ὅλους τοὺς
 δανειστάς. Ἀλλ' οὐδεὶς νόμος, οὐδὲ κάμμία πρόφασις
 εὐλόγος (ὅποια εἶναι ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐμπορίας, καὶ τὸ
 ἱερόν τῆς ἰδιοκτησίας δίκαιον) δύνανται νὰ δικαιώσωσι
 τὴν ποινὴν τῆς φυλακῆς, ἥγουν τὴν ἀνωφελῆ τῆς ἐλευ-
 θερίας του στέρησιν. Ἢ φυλακὴ, ἴσως νομίση τις, ὅτι
 ἀναγκάζει τὸν χρεωκόπον νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς δόλους τῆς
 φαινομένης ἀθίου χρεωκοπίας του· ἀλλ' εἶναι σπανιω-
 τάτη ἢ τοιαύτη περίστασις, ἐπειδὴ ὑπεθέσαμεν τὴν
 ἀκριβοῆ ἐξέτασιν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Ἄν προβάλη
 τις, ὅτι δυσκόλως διακρίνεται ὁ μὲ δόλον ἀπὸ τὸν ἀδό-
 λως χρεωκοπήσαντα, ἀποκρίνομαι, ὅτι καὶ αὕτῃ ἡ δυσκο-
 λία μὲ πείθει νὰ νομίσω, ὅτι δὲν ἤθελε γεννηθῆν παρα-
 πολλὰ μεγάλη βλάβη, ἂν ἔμενεν ὁ δόλιος χρεωκόπος
 ἀτιμώρητος. Πιστεύω ὡς ἀξίωμα τῆς νομοθεσίας τοῦτο,
 ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας τοῦ ἀδικήματος γεννώμενα
 πολιτικὰ ἄτοπα εἶναι ἀνάλογα μὲ τὴν βλάβην τὴν
 προξενουμένην ἀπὸ τὸ ἀδίκημα εἰς τὴν πολιτικὴν κοι-
 νωνίαν. Ἀλλ' εἶναι τὰ ἄτοπα ταῦτα τόσο ὀλιγώτερον

δεινά, ὅσον εἶναι δυσκολωτέρα τοῦ ἀδικήματος ἢ ἀπόδειξις¹.

Εὐκόλον μὲ φαίνεται νὰ διακριθῇ ὁ δόλος ἀπὸ τὸ δεινὸν ἀδίκημα, τὸ δεινὸν ἀδίκημα ἀπὸ τὸ ἐλαφρὸν, καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τὴν τελείαν ἀθωότητα. Ὁ δόλος ἔπρεπε νὰ κολάζεται μὲ τὰς αὐτὰς ποινὰς, αἱ ὁποῖαι ἀρμόζουσι εἰς τὸν παραχαράκτην, τὸ δεινὸν ἀδίκημα, μὲ ποινὰς μετριωτέρας, ἀλλὰ συνωδευμένας μὲ τὴν στέρησιν τῆς ἐλευθερίας· ὁ τελείως ἀθῶος χρεωκόπος ἔπρεπε ν' ἀφίενται κύριος νὰ ἐκλέξῃ ὅσα μέσα κρίνει ἐπιτήδεια διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του· ἀπὸ δὲ τὸν ἐλαφρῶς ἀδικήσαντα ἔπρεπε νὰ ἀφαιρῆται ἢ ἐκλογῇ τῶν τοιούτων μέσων, καὶ νὰ δίδεται εἰς τοὺς δανειστάς. Ἀλλ' ὅμως ἡ

---

1. Ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ ἰδιοκτησία δὲν εἶναι τὸ καθ' αὐτὸ τέλος τοῦ πολιτικοῦ συναλλάγματος, ἀλλὰ δύνανται νὰ χρηματίσωσι μέσα διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ τέλος. Νὰ ὑποβάλλῃ τις ὅλα τὰ μέλη τῆς πολιτικῆς κοινότητος εἰς νόμους σκληροῦς, μὲ πρόφασιν νὰ τὰ φυλαξῇ ἀπ' ὅσα γαλιῶσιν ἀναγκασίως κακὰ οἱ ἀπειροὶ τῶν πραγμάτων συνδυασμοί, ἢ θὰ εἶσθαι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ ὑποβάλλῃ τὸ τέλος εἰς τὰ μέσα. Τοῦτον τὸν παραλογισμὸν, ὅστις γίνεται εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πολιτικὴν, ἔκαμα κ' ἐγὼ εἰς τὰς πρῶτας ἐκδόσεις τοῦ παρόντος συγγράμματος, ὅταν ἔλεγα, ὅτι ὁ ἀδόλως χρεωκοπήσας ἔπρεπε νὰ φυλάσσεται ὡς ἐνέχυρον τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρεῶν, ἢ νὰ ἐργάζεται ὡς δούλος πρὸς ὠφελειαν τῶν δανειστῶν. Λίσχύνομαι, ὅτι ἔγραψα τοιαύτην ἀπάνθρωπον γνώμην. Μὲ κατηγοροῦσιν ὡς ἄθρησκον, ἀλλ' ἀδίκως. Μὲ κατηγοροῦσιν ὡς στασιαστὴν, ἀλλ' ἀδίκως. Δίκαιον ἦτο νὰ κατηγορηθῶ ὡς βλάψας αὐτὰ τῆς ἀνθρωπότητος τὰ δίκαια, καὶ μὴ ὅλον τούτο κάνεις δὲν μ' ὠνεῖδισε περὶ τούτου. Σημ. τοῦ ΒΕΚΚΑΡΙΟΥ.

διάκρισις αὕτη τοῦ δεινοῦ καὶ ἑλαφροῦ ἀδικήματος πρέπει νὰ διορίζεται ἀπ' αὐτὸν τὸν ἀπροσωπόληπτον νόμον. καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν αὐτογνώμονα καὶ ἐπικίνδυνον φρόνησιν τῶν δικαστῶν.

Ὡς πόσον εὐκόλον εἶναι εἰς τὸν προνοητικὸν νομοθέτην νὰ ἐμποδίσῃ πολλοτάτας χρεωκοπίας δολίους, καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς δυστυχίας τῶν ἀθῶων καὶ φιλοπόνων ἀνθρώπων! Πολλὰς καὶ μεγάλας ὠφελείας, καὶ βλάβην οὐδεμίαν, δύνανται νὰ προξενήσωσι, παραδείγματος χάριν, ἡ δημόσιος καταγραφή ὅλων τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων, διὰ νὰ τὴν ἐξετάζῃ ἐλευθέρως ὅστις θέλει ἀπὸ τοὺς πολίτας, καὶ δημόσιος χρηματικὴ τράπεζα, δικαίως συνεραμισμένη ἀπὸ τὰς εἰσφορὰς τῶν εὐτυχοῦντων πραγματευτῶν, διὰ νὰ βοηθῇ τοὺς φιλοπόνους, ἀλλὰ δυστυχεῖς πολίτας, ἀναλόγως μὲ τὰς καθενὸς χρείας. Ἀλλ' οὕτε καλῶς ἀκόμη ἐγνωρίσθησαν, οὔτ' ἀρέσκουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ εὐκαλοὶ, οἱ ἀπλοῖ καὶ μεγάλοι νόμοι, οἱ ὅποιοι δὲν προσμένουν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ νομοθέτου νὰ διασπείρωσιν εἰς τὰ ἔθνη τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ διὰ τοὺς ὑποίους εἰς γενεὰς γενεῶν ἤθελε δοξασθῆν τὸ ὄνομά του μ' ὕμνους αἰδίου εὐχαριστίας. Ἢ ἀνήσυχος λεπτολογία, ἢ ἀτολμος φρόνησις, γεννωμένη ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς παρούσης στιγμῆς, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ μέλλοντος, καὶ ἡ ὑπόπτος καὶ αὐστηρὰ παραφυλακὴ τῶν νεωτερισμῶν κυριεύουν τὸ πνεῦμα ἐκείνων, ὅσοι κυβερνοῦν τὰς διαφύρους τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων πράξεις, περιστάσεις καὶ τύχας.

§ XXXIII.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ, ΟΣΑ ΤΑΡΑΣΣΟΥΝ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗΝ
 ΗΣΥΧΙΑΝ.

Συγκαταριθμοῦνται τελευταῖον μὲ τὰ ἀδικήματα τῆς τρίτης τάξεως, ὅσα ἐξαιρέτως ταρασσούν τὴν κοινήν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν. Τοιαῦτα, παραδείγματος χάριν, εἶναι οἱ θόρυβοι καὶ αἱ ἀλληλομαχίαι εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς, διωρισμένας εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ εἰς τὴν διάβασιν τῶν πολιτῶν, αἱ ἐνθουσιαστικαὶ διδαχαί, αἱ ὁποῖαι παροξύνουν τὰ εὐκίνητα πάθη τοῦ περιέργου λαοῦ, καὶ γίνονται τόσον δραστικώτεροι, ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροατῶν, ἐνδυναμούμεναι πλέον ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν καὶ μυστηριώδη ἐνθουσιασμὸν παρά ἀπὸ τὸν φωτεινὸν καὶ γαληνικὸν ὀρθὸν λόγον, ὅστις ποτὲ δὲν ἐνεργεῖ, ὅπου ἦναι πολυπληθὴς ἢ συνάθροισις τῶν ἀκούοντων.

Τὰ δραστήρια μέσα νὰ ἐμποδίζεταὶ ἢ ἐπικίνδυνος τῶν πλοῦν τοῦ κοινοῦ λαοῦ σύμπνευσις, εἶναι νὰ φωτίζωνται τὴν νύκτα αἱ ὁδοὶ μὲ δημόσια ἀναλιώματα, νὰ διορίζωνται νυκτοφύλακες εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, νὰ μὴ γίνωνται αἱ ἀπλαῖ ἠθικαὶ τῆς ὀρησκειᾶς ὁμιλίαι, πλὴν εἰς μόνους τοὺς ἱεροὺς ναοὺς μὲ γαλήνην καὶ ἡσυχίαν, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίου ἐξουσίας, μηδ' αἱ περὶ τῶν ἰδίων καὶ κοινῶν συμφερόντων δημηγορίαι, πλὴν εἰς αὐτὰς τὰς δημοσίους συνελεύσεις, εἰς τὰς συγκλήτους, ἢ ὅπου ἄλλοῦ συνεδρεῖται ἢ μεγαλειότης τοῦ κράτους.

Ἀνήκουν ἐξαιρέτως ὅλα ταῦτα εἰς τὴν ἄγρυπνον φραν-
 τίδα τῆς ἐξουσίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι Ἀστυ-
 νομίαν. Ἄν ὅμως ὁ Ἀστυνόμος ἐνεργῇ αὐτογνωμόνως,
 καὶ ὄχι κατὰ νόμους σταθεροὺς καὶ γνωστοὺς εἰς ὅλους
 τοὺς πολίτας, ἢ θελῇ εὐκόλα ἀνοιχθῆν ἡ θύρα εἰς τὴν
 τυραννίαν, ἢ ὅποια περιέρχεται πάντοτε τὸν περίβολον
 τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν εὕρισκω εἰς
 τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα, « ἕκαστος πολίτης πρέπει
 » νὰ ἐξεύρῃ πότε εἶναι ἔνοχος καὶ πότε ἀθῶος. » Ἄν οἱ
 Κήνσωρες, καὶ ἀπλῶς οἱ αὐτογνωμόνως κυβερνῶντες
 ἄρχοντες, γίνωνται κάμμιαν φυρὰν ἀναγκαῖοι εἰς πο-
 λιτικὰς τινὰς κυβερνήσεις, τοῦτο συμβαίνει ἀπὸ τὴν
 ἀδυναμίαν, ὄχι ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτῆν τοῦ πολιτικοῦ
 συστήματος. Πλειότεροι πολῖται ἐθουσιάσθησαν εἰς τὴν
 κρυφὴν τυραννίαν, διὰ τὴν ἀδηλότητα τῆς ἰδίας αὐτῶν
 τύχης, παρ' ὅσους ἐθουσίασεν ἡ πάνδημος καὶ φανερὰ
 σκληρότης, ἢ ὁποία κινεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν εἰς ἀγα-
 νάκτησιν, χωρὶς νὰ τῆς ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα. Ὁ ἀλη-
 θῆς τύραννος ἀρχίζει πάντοτε ἀπὸ τὴν δούλωσιν τῆς ὑπο-
 λήψεως, διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὴν τύλην καὶ τὴν ἀνδρίαν,
 ἣτις γεννᾶται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὅσάκις φω-
 τίζονται ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἢ πυρόγονται ἀπὸ τῆς πᾶθης,
 ἢ σκοτίζονται ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τοῦ κινδύνου.

§ XXXIV.

ΠΕΡΙ ΑΡΓΙΑΣ.

Δὲν ὑποφέρουν αἱ φρόνιμοι πολιτικαὶ κυβερνήσεις νὰ
 βλέπωσι τὴν πολιτικὴν ἀργίαν καθημένην ἀναμέσον τῆς

κοινῆς βιομηχανίας. Πολιτικὴν ἀργίαν ὀνομάζω ἐκείνην, ἣτις δὲν συνεργεῖ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν οὔτε μὲ τὴν ἐργασίαν, οὔτε μὲ τὸν πλοῦτον, ἣτις κερδαίνει πάντοτε, χωρὶς ποτὲ νὰ ζημειοῦται, τὴν ὁποίαν σέβεται ὁ κοινὸς λαὸς μὲ θαυμασμὸν ἠλίθιον, καὶ βλέπει ὁ φρόνιμος μὲ ἀγανάκτησιν, σπλαγγνιζόμενος τοὺς, ὅσοι θυσιάζονται εἰς αὐτήν· ἐκείνην τέλος πάντων, ἣτις ἀναίσθητος τοῦ κέντρου, τὸ ὁποῖον μᾶς διεγείρει εἰς ὄλας τοῦ βίου τὰς πράξεις, ἤγουν τὴν ἀνάγκην νὰ φυλάσσωμεν, ἢ νὰ αὐξάνωμεν τὰ πρὸς ζωὴν χρήσιμα, ἀφίνει εἰς τὰ ἰσχυρὰ τῆς ὑπολήψεως πάθη ὅλην αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν¹. Πιθέλησάν τινες μὲ αὐστηρὰς φωνασκίας νὰ συγχύσῃ τὴν βλαβερὰν ταύτην ἀργίαν, μὲ τὴν ἀργίαν τοῦ πλούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι καρπὸς τῆς φιλοπονίας. Εἰς τοὺς

---

1. « Ἐ βλέπεις πολίτην, ὅστις δὲν συνεισφέρει εἰς τὴν κοινωνίαν τὸν φόρον τῆς δυνάμεως ἢ τῆς βιομηχανίας του; εὐθὺς ἔταν ἀργίση νὰ γίνετα· ἀργὸς, ἐμβραίνει εἰς τὸ στάδιον τῆς κακίας. Ὀμοιάζει τὰ φθιρῶμενα δὲ ἀκίνησιαν, καὶ φθειρόντα τὸ περιέχον ἀγγεῖον, ὕγρα, τὰ ὅποια πρέπει ἢ νὰ χύσῃς πάραυτα, ἢ νὰ κάμης πάλιν νὰ βράσωσιν. — Ἡ πολιτεία, εἴαν ἀγρυπνή, δὲν θέλει ἀφήσῃ εἰς τὴν ἀργίαν τὸν καιρὸν νὰ μεταβληθῇ εἰς κακίαν. Ζητοῦσα ἀπὸ τὸν πολίτην λογαριασμὸν τῆς ἀργίας, τοῦ φράσσει παρευθὺς τὸν δρόμον τῆς κακίας· τὸν δίδει νὰ καταλάβῃ, ἔτι γινόμενος ὑπόπτος διὰ τὴν ἀργίαν, γίνεται ἡμιπταίστης, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν, ὡς ἀφιερωμένη θυσία εἰς τὴν δικαιοσύνην, μέλλει ἀκαταπαύστως νὰ παρατηρῆται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς δικαιοσύνης. Ἐ τί δύναται νὰ κάμη ἡ ἀργία, ἔταν τῆς ἀφαιρέσῃ τὴν ἐλπίδα τῆς κακουργίας; Πρέπει ἐξαιρέτως νὰ διορθωθῇ, ἢ ν' ἀφήσῃ γῆν, ἣτις δὲ, τρέφει πλὴν τοὺς φροντίζοντας ν' αὐξήσωσι τοὺς καρποὺς της. » **SERRAN,** Discour sur l'administrat. de la justice criminelle.

νόμους ὅμως, καὶ ὄχι εἰς τὴν αὐστηρὰν καὶ περιορισμένην τῶν τοιούτων κριτῶν ἀρετὴν, ἀνήκει νὰ διορίσῃ ποῖα ἀργία εἶναι ποινῆς ἀξία. Ἀργὸς πολιτικῶς δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται, ὅστις ἀπολαύει τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς, ἢ καὶ τῆς κακίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγόνων· ὅστις πωλεῖ εἰς τοὺς φιλεργοὺς πένητας τὸν πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖον ἄρτον δι' ὅσας ἀπολαύει παρ' αὐτῶν ἡδονάς· ὅστις διεγείρει τὸν εἰρηνικὸν καὶ ἀθόρυβον πόλεμον τῆς βιομηχανίας κατὰ τοῦ πλούτου, ἀσυγκρίτως ὠφελιμώτερον παρὰ τὸν ἀδηλον καὶ αἱματώδη πόλεμον τῆς βίας καὶ τῆς ἰσχύος. Ἢ τοιαύτη ἀργία γίνεται ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμος, καθόσον ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἐξαπλοῦται, καὶ καθόσον συστέλλεται ἡ πολιτικὴ κυβέρνησις, ἀφίνουσα πλειοτέραν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς πολίτας.

§ XXXV.

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΟΙΚΙΣΜΟΥ.

Εἰς τῆς αὐτοχειρίας τὸ ἀδίκημα, φαίνεται ὅτι δὲν ἀρμόζει κἀμμία κυρίως λεγομένη ποινῆ· διότι ἡ τοιαύτη ποινὴ δὲν ἤθελε κολάσειν παρὰ τὸ ἀναίσθητον καὶ ψυχρὸν σῶμα τοῦ φονευθέντος, ἢ τοὺς ἀθώους αὐτοῦ συγγενεῖς. Κολάζουσα τὸ νεκρὸν σῶμα, ἡ ποινὴ δὲν θέλει ταραξείν τοὺς ζῶντας, καθὼς δὲν ἤθελε τοὺς ταραξείν ἢ μαστίγῳσις τινὸς ἀνδριάντος· κολάζουσα τοὺς ἀθώους συγγενεῖς, γίνεται ἀδικος καὶ τυραννικὴ· διότι τῶν πολιτῶν ἡ ἐλευθερία ὑποθέτει τὴν ἀνάγκην νὰ ἦναι προσωπικαὶ αἱ ποιναὶ, ἢ γοῦν νὰ μὴν ἐπιβάλλωνται πλὴν εἰς

αὐτὸ τοῦ ἀδικήσαντος τὸ πρόσωπον. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι φυσικᾶ φιλόζωοι, καὶ ὅσα τοὺς περικυκλόνουν, ὅλα τοὺς προσκολλοῦν ἐπιπλέον εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ θελητικὴ τῆς ἡδονῆς εἰκὼν, καὶ ἡ γλυκυτάτη τῶν ἀνθρώπων ἀπάτη, ἡ ἐλπίς, διὰ τὴν ὁποῖαν καταπίνουσι τὴν κακὰ συγκερασμένα μὲ σταλαγμοὺς ὀλίγων ἀγαθῶν, τοὺς πλανοῦν τόσον, ὥστε δὲν εἶναι φόβος, μὴ ἡ ἀτιμωρησία τῆς αὐτοχειρίας αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν αὐτοχειρῶν. Πείθεται εἰς τοὺς νόμους, ὅστις φοβεῖται τὸν πόνον· ἀλλ' ὁ θάνατος ἀναιρεῖ πᾶσαν αἴσθησιν. Ἐποῖα λοιπὸν αἰτία εἶναι ἱκανὴ νὰ κρατήσῃ τὴν ἀπελπισμένην χεῖρα τοῦ αὐτόχειρος;

Ὀλιγώτερον κακὸν προξενεῖ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ὅστις φονεύει ἑαυτὸν, παρὰ ὅστις χωρίζεται ζῶν διαπαντὸς ἀπ' αὐτῆν. Ὁ πρῶτος ἀφίνει καὶ εἰς τὴν πατρίδα ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν· ὁ δεύτερος μεταφέρει καὶ μέρος τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον, ὅπου μετοικίζεται, ἢ μᾶλλον (ἐπειδὴ τοῦ ἔθνους ἡ δύναμις συνίσταται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν) μετοικιζόμενος εἰς ἄλλο πλησιόχωρον ἔθνος, προξενεῖ εἰς τὴν πατρίδα διπλάσιον ζημίαν ὅσης ἤθελε προξενήσῃν ὁ χωριζόμενος ἀπ' αὐτῆν μὲ τὸν φόνον. Ἡ ζήτησις λοιπὸν καταντᾷ εἰς ταῦτο, ἂν ὁ νομοθέτης βλάβη, ἢ ὠφελῆ τὸ ἔθνος, ἀφίνων παντελῆ ἐξουσίαν εἰς καθὲν αὐτοῦ μέλος νὰ ἀναχωρῆ, ὅταν θέλῃ, ἀπὸ τὴν πατρίδα.

Κανένας νόμος δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύεται, ὅσακις δὲν εἶναι ὠπλισμένος μὲ τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, ἢ ὅσακις ἀκυροῦται ἀπ' αὐτῆν τὴν φύσιν τῶν περιστάσεων.

Καὶ, ἐπειδὴ ἡ βασιλεύουσα εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς ψυχὰς ὑπόληψις πείθεται εἰς τοὺς ἐμμέσους καὶ βραδεῖς τύπους, τοὺς ὑποίους προβάλλει εἰς αὐτὰς ὁ νομοθέτης, καὶ ἀντι-στέκει εἰς τοὺς ἀμέσους καὶ βιαίους, διὰ τοῦτο ὅσα ἀνωφελῶς νομοθετοῦνται, ἀφοῦ μίαν φοράν καταφρονηθῶσι, μεταδίδουν τὴν καταφρόνησιν καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς σωτηριωδέστους νόμους, τοὺς ὁποίους κρίνουν τότε οἱ πολῖται πλέον ὡς ἐμπόδια, παρὰ ὡς παρακαταθήκην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἔπειτα, ἂν αἱ διαθέσεις τῆς ψυχῆς μας ἦναι (ὡς εἶπαμεν) περιορισμένα, ὅσον πλέον σεβάζονται τοὺς ἀνωφελεῖς νόμους οἱ ἄνθρωποι, τόσο ὀλιγώτερον σεβὰς θέλουν προσφέρειν εἰς τοὺς ἀληθῶς ὠφελίμους.

Ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦτον δύναται ὁ φρόνιμος τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας οἰκονόμος νὰ συνάξῃ ὠφελιμὰ τινὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ παρατρέχω, διὰ νὰ μὴ μακρύνωμαι πολὺ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν, ἥτις εἶναι νὰ ἀποδείξω, ὅτι δὲν πρέπει ὁ νομοθέτης νὰ μεταβάλλῃ εἰς φυλακὴν τὴν πατρίδα. Τοιοῦτος νόμος, ἐπειδὴ οὔτ' ὅλα τῆς ἐπικρατείας τὰ ὅρια δύναται νὰ κλείσῃ, οὔτ' αὐτοὺς τῶν ὀρίων τοὺς φύλακας νὰ φυλάξῃ, ἤθελ' εἶσθαι μάταιος καὶ ἀνωφελής, ἔξω ἂν ἡ ἐπικράτεια χωρίζεται ἀπὸ τὰς ἄλλας μὲ ὅρη ἄεατα, ἢ μὲ θάλασσαν ἀπλευστον. Ἄφοῦ μίαν φοράν ἀφήσῃ τις τὴν πατρίδα, καὶ μεταφέρῃ ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα, δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ καλασθῇ καὶ νὰ τὸν κολάσῃ τις πρὶν φύγῃ, ἤθελ' εἶσθαι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ κολάζῃ τὴν προαίρεσιν, καὶ ὄχι τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, νὰ καταδουλόγη τὴν θέλησιν, ἥτις εἶναι

δύναμις τῆς ψυχῆς παντάπασιν ἐλευθέρα ἀπὸ τὴν δεσπο-
 τείαν τῶν ἀνθρωπίνων νόμων. Ἔσαστως ἀδύνατον εἶναι
 εἰς τὸν νόμον νὰ κολάσῃ τὸν φυγάδα μὲ τὴν δήμευσιν
 τῶν ὑπαρχόντων, ὅσ' ἀφῆκεν εἰς τὴν πατρίδα. Διότι
 ὄχι μόνον ἔχει τὰ μέσα ν' ἀπορύγῃ τὴν ποινὴν, παραδί-
 δων κρυφίως εἰς κανέν' ἀπὸ τοὺς συμπολίτας τὰ ἴδια
 κτήματα (τὸ ὅποιον ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ,
 χωρὶς νὰ βιάσῃ τυραννικῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους τῶν πολι-
 τῶν συναλλάγματα), ἀλλὰ καὶ διότι ὁ τιοῦτος νόμος
 ἤθελε βλάψειν πολὺ τὴν ἀμοιβαίαν μεταξὺ τῶν ἔθνων
 ἐμπορίαν. Ἐὰν οἱ νόμοι κολάσωσι τὸν φυγάδα, ἀφοῦ ἐπι-
 στρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, θέλουν οὕτως ἐμποδίσειν
 τὴν θεραπείαν τοῦ προξενηθέντος εἰς τὴν πατρίδα κακοῦ,
 ἀναγκάζοντες τοὺς φυγάδας νὰ μὴν ἐπιστρέψωσι πλέον.
 Ἐπειτα ἢ ἀπαγόρευσις αὐτῇ νὰ μὴν ἀρίνη κίνεῖς τὴν
 πατρίδα ἀρκεῖ ν' αὐξήσῃ εἰς τοὺς πολίτας τὴν ἐπιθυμίαν
 νὰ τὴν φύγωσι, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ξένους νὰ τὴν κατ-
 οικήσωσι.

Ἐπί πρὸς τὴν συλλογισθῆναι τις περὶ τοιαύτης πολιτι-
 κῆς κυβερνήσεως, ἥτις δὲν ἔχει μέσον ἄλλο παρὰ τὸν
 φόβον, νὰ κρατήσῃ τοὺς πολίτας εἰς τὴν πατρίδα, εἰς
 τὴν ὁποίαν καὶ μόνη ἡ φύσις τοὺς προσκολλᾷ διὰ τὰς
 προλήψεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας; Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος
 νὰ προσηλώσῃ τις τοὺς πολίτας εἰς αὐτὴν εἶναι ν' αὐξήσῃ
 τὴν κατὰ μέρος εὐδαιμονίαν καθενός. Ὡς χρεωστεῖ πᾶσα
 πολιτεία νὰ σπουδάζῃ, ὅσον δυνατόν, νὰ ὑπερβάλλῃ τὰς
 ἄλλας κατὰ τὴν ἐμπορίαν, ὡσαύτως συμφέρει εἰς αὐτὴν
 νὰ ᾔηται οἱ πολῖται τῆς εὐδαιμονέστεροι παρὰ τοὺς πολί-

τας τῶν πλησιοχώρων ἔθνῶν. Ἄλλ' ἡ τοικύτη εὐδαιμόνια δὲν γεννᾶται ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τῆς τρυφῆς καὶ τῆς πολυτελείας, μ' ἕλον ὅτι ἡ πολυτέλεια, ἐμποδίζουσα τὸν πλοῦτον νὰ συσσωρευέται εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων τινῶν, γίνεται ἀναγκαία θεραπεία τῆς ἀνισότητος τῶν πολιτῶν, ἥτις αὐξάνει καθόσον αὐξάνει τὸ ἔθνος¹. Τὰ καλὰ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πολυτελείας ἔχουν τοῦτο τὸ ἄτοπον, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις αὐτῶν, ἂν καὶ γίνεται διὰ μέσου

ἡ δόξαις τὰ ἔρια τῆς ἐπικρατείας ἐκτείνονται πλείοτερον παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, ἡ πολυτέλεια βαρβαῖ τὴν τυραννίαν· καὶ τὸ αἴτιον εἶναι, ὅτι ἔσον εἶναι πλέον σκορπισμένοι, καὶ μακρὰν ἂν' ἀλλήλων εἰ κάτοικοι, τόσον ὀλιγώτερον εἶναι φιλόπονοι, καὶ ἔσον ὀλιγώτερον εἶναι ἡ φιλοπονία των, τόσον πλέον ὑπόκεινται εἰς πτωχοὶ εἰς τοὺς πλουσίους, ἀπὸ τῶν ἐποίων τὴν ἀλαξενικὴν πολυτέλειαν ζῶσι, καὶ τόσον δυσκολώτερον δύνανται νὰ ἐνωθῶσι κατὰ τῶν τυράννων εἰ τυραννοῦμεναι. οἱ δύναται καὶ πλούσιοι ἀπολαύειν εὐκολώτερον ἀπὸ τοὺς ὀλίγους, παρὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, τὸς τιμὰς, τὸς προσκυνήσεις, τὸ αἶσχος καὶ τὴν ὑποταγὴν, μὲ τὰ ὅποια ἕλα γίνεται πλέον αἰσθητὸν τὸ διάστημα, τὸ ὅποιον τοὺς χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους καὶ πτωχοὺς. οἱ ἄνθρωποι εἶναι τόσον πλέον ἐλεύθεροι, ἔσον ὀλιγώτερον παρατηροῦνται εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ τόσον ὀλιγώτερον παρατηροῦνται, ἔσον εἶναι πλείοτεροι τὸν ἀριθμὸν. Ἐξεναντίας, δόξαις ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἐκτείνεται πλέον παρὰ τὰ ἔρια τῆς ἐπικρατείας, ἡ πολυτέλεια γίνεται ἐμπόδιον τῆς τυραννίας· διότι βαρβύνει καὶ βοηθεῖ τὴν φιλοπονίαν, καὶ αὐξάνει τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνθρώπων, διέτι τὸ ἐργόχειρον τοῦ πένοντος προσφέρει εἰς τὸν πλούσιον τόσας διαφόρους ἡδονὰς καὶ εὐχρηστίαις, ὥστε τὸν ἀναγκάζει ν' ἀφήτῃ τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐπιδείξεως, ἡ ὅποια ἔκαμνε τοὺς πτωχοὺς νὰ αἰσθάνωνται βαθύτερα τὴν εἰς τοὺς πλουσίους ὑποταγὴν. Ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ, ὅτι εἰς τὰς εὐρυχώρους, ἀλλ' ἀδυνάτους καὶ ὀλιγανθρώπους ἐπικρατείας, ἡ πρὸς ἐπίδειξιν πολυτελεία (ἔξω ἂν ἄλλα αἴτια, δὲν ἐμποδίσωσι τούτο τὸ ἀποτέλεσμα) ὑπερ-

πολλῶν ἀνθρώπων, ἀρχίζει ὁμως ἀπὸ ὀλίγους, καὶ κατα-
 ντᾷ εἰς πολλὰ ὀλίγους· καὶ σὶ πλείοτεροι, μετέχοντες
 ελάχιστον μέρος ἀπὸ αὐτὰ, ἔχουν ἀδιαλείπτως παροῦσαν
 τῆς ἰδίας αὐτῶν δυστυχίας τὴν αἴσθησιν, δυστυχίας ὁμως,
 ἧτις δὲν εἶναι πραγματικῆ, ἀλλὰ γεννᾶται μᾶλλον ἀπὸ
 τὴν σύγκρισιν τῆς τύχης των πρὸς τὴν τύχην τῶν ἄλλων.

Ἀπὸ τὴν προσωπικὴν λοιπὸν καθενὸς ἀσφάλειαν καὶ
 τὴν ἐλευθερίαν, περιορισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους,
 γεννᾶται, καὶ εἰς αὐτὰς ἐπιστηρίζεται, ἡ εὐδαιμονία τῶν
 πολιτῶν. Μὲ αὐτὰς αἱ ἡδοναὶ τῆς πολυτελείας πολυ-
 πλασιάζουν τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν, ὡς χωρὶς αὐ-
 τῶν θέλουν χρηματίσειν ὄργανα τῆς τυραννίας. Καθὼς
 τὰ γενναϊότερα ὄρη, καὶ τὰ πλέον ἐλεύθερα πετεινὰ τοῦ
 οὐρανοῦ, καταφεύγουν εἰς τὰς ἐρημίας καὶ εἰς τὰ ἀπρόσ-
 ιτα δάση, καὶ ἀφίρουν εἰς τὸν ἐπίβουλον τῆς ἐλευθερίας
 των ἀνθρώπων τὰς καρποφόρους καὶ τερπνὰς πεδιάδας,
 παρόμοια φεύγουν καὶ αὐτὰς τὰς ἡδονὰς οἱ ἄνθρωποι,
 ὅταν τὰς διαμοιράζωσιν αἱ χεῖρες τῆς τυραννίας.

Ἄν ἀπεδείχθη ἄδικος καὶ ἀνωφελὴς ὁ νόμος, ὅστις
 ἀναγκάζει τὸν πολίτην νὰ μένη εἰς τὴν πατρίδα του,
 ὡς εἰς φυλακὴν, ἐξίσου ἄδικος καὶ ἀνωφελὴς εἶναι καὶ ὁ
 νόμος ὁ κολάζων τὴν αὐτοχειρίαν. Ἄν αὐτὴ κολάζεται ὡς
 ἀμάρτημα ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅστις μόνος ἔχει τὴν ἐξουσίαν

βάλλει τὴν περὶ τὰ χρήσιμα πολυτέλειαν, καὶ εἶτι ἐξεναντίας εἰς τὰς
 μικρὰς, ἀλλὰ πολυανθρώπους ἐπικρατείας, ἢ περὶ τὰ χρήσιμα πολυ-
 τέλεια σμικρύνει καθημέραν τὴν πρὸς ἐπίδειξιν πολυτέλειαν. Σ. κ. μ. τ. οὐ
 ΒΕΚΚΑΡΙΟΥ.

νά κολάζῃ καὶ μετὰ θάνατον, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ κολάζεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, μάλιστα ἐπειδὴ ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ὄχι εἰς τὸν ἔνοχον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀθώαν αὐτοῦ οἰκογένειαν. Ἄν ἴσως εἶπῃ τις, ὅτι ἡ ποινὴ τοῦ αὐτόχειρος δύναται μ' ὅλον τοῦτο νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ζῶντας νὰ φονεύωσιν αὐτοὶ ἑαυτούς, ἀπακρίνομαι, ὅτι δὲν θέλει κρατηθῆν ἀπὸ τοὺς πλέον μακρυμένους καὶ ὀλιγώτερον δραστικούς λογισμοὺς τοὺς περὶ συγγενείας, ἢ τέκνων, ὅστις ἀταράχως ἀφίνει τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, καὶ μισεῖ τόσον τὸν παρόντα βίον, ὥστε νὰ προκρίνῃ τὴν αἰώνιον δυστυχίαν.

§ XXXVI.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΔΥΣΛΗΠΘΕΙΚΤΩΝ.

Εἶναι τινὰ ἀδικήματα συχνά εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο δεισαπόδεικτα. Τοιαῦτα εἶναι ἡ Μοιχεία, ἡ Παιδεραστία καὶ ἡ Βρεφοκτονία.

Τῆς μοιχείας τὸ ἀδικήμα, πολιτικῶς θεωρούμενον, γεννᾶται ἀπὸ δύο αἰτίας, ἀπὸ τοὺς ἀστάτους καὶ κακοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους, καὶ ἀπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην κλίσιν καὶ ἐφυλκῆν¹, μὲ τὴν ὁποίαν φέρονται οἱ

---

1. Ὁμοιάζει ἡ ἐφυλκῆ σῆτη μὲ τὴν φυσικὴν βαρύτητα τὴν κινῶσαν τὸ σύμπαν· ὀλιγοστεύει, καθὼς ἡ φυσικὴ βαρύτης, κατὰ λόγον τοῦ διαστήματος, καὶ προσδιορίζει ὅλας σχεδὸν τῆς ψυχῆς τὰς κινήσεις, ἐνόσκει μὲν ἡ ἐνέργειά της, καθὼς ἡ φυσικὴ βαρύτης προσδιορίζει ὅλας τὰς κινήσεις τοῦ σώματος. Διαφέρει ἑξαναγνῆς ἀπὸ τὴν φυσικὴν βαρύτητα

ἄνδρες πρὸς τὰς γυναῖκας, καθὼς αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας.

Ἄν ἦτον ὁ λόγος μου πρὸς Ἕθνη στερημένα τοῦ φω-
 τὸς τῆς Θρησκείας, ἤθελα προσθέσειν, ὅτι εἶναι μεγάλη
 διαφορὰ μεταξύ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. Ἡ
 μοιχεία γεννᾶται ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τῆς σταθερᾶς καὶ
 κοινῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων χρείας, ἡ ὁποία εἶναι ἀρχαιο-
 τέρα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μήτηρ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας·
 τὰ δὲ λοιπὰ ἀδικήματα, ὀλέθρια ἐξεναντίας εἰς τὴν πο-
 λιτικὴν κοινωνίαν, γεννῶνται πλέον ἀπὸ πάθη προσωρινὰ
 παρὰ ἀπὸ φυσικὴν χρεῖαν. Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν ἱστορίαν
 καὶ ἐξέτασαν ἀκριβῶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, συμπεραί-
 νουν, ὅτι ἡ φυσικὴ αὕτη χρεῖα εἶναι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ
 κλίμα μία ποσότης πάντοτε ἴση. Καὶ ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ,
 ἀνωφελεῖς, ἢ μᾶλλον ὀλέθριοι εἶναι ὅσοι νόμοι καὶ ὅσοι
 ἔθιμα σκοπὸν ἔχουν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποσότητα ταύ-
 τῆς τῆς χρείας· διότι ἄλλο δὲν ἤθελαν κατορθώσειν παρὰ
 νὰ βρῦνῃ μέρος τῶν πολιτῶν μὲ τὰς ἰδίας καὶ ἄλλο
 τρίας χρείας. Φρόνιμοι ἐξεναντίας ἤθελαν εἶσθαι ὅσοι
 νόμοι, ἀκολουθοῦντες (νὰ εἶπω οὕτως) τὸ καταφερόμενον
 ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, ἤθελαν διαμερίσειν τὴν ὅλην ποσό-
 τητα τῆς φυσικῆς ταύτης χρείας εἰς πολλὰς ἴσας μικρὰς
 μερίδας, ὡς εἰς τόσα ρυάκια, ἵκανὰ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ
 τὴν ξηρασίαν καὶ τὴν πλημύραν. Τόσον θέλουν εἶσθαι

κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκείνη μὲν ὀλιγοστεύει ἀναλόγως μὲ τὰ ἐμπόδια, ἡ
 δὲ μεταξύ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐφορκῆ αὐξάνει ὡς ἐπιτοπολύ καὶ δυνα-
 μόνεται, καθόσον αὐξάνουν τὰ ἐμπόδια. Σημ. τοῦ ΒΕΚΚΑΡΙΟΥ.

πιστότεροι πρὸς ἀλλήλους οἱ γαμικῶς ἐνωμένοι, ὅσον εὐκολώτεροι καὶ πλειότεροι γίνονται οἱ γάμοι. Ἀλλ' ὅταν συναρμύζωσι τοὺς γάμους αἱ κατὰ διαδοχὴν προλήψεις, καὶ τοὺς συγχωρῆ, ἢ τοὺς ἐμποδίσῃ, ὡς θέλει, ἢ πατρικὴ ἐξουσία, τότε ἡ φιλογυνία διασπᾶ κρυφίως τοὺς γαμικοὺς δεσμοὺς, καταφρονοῦσα τὴν ἀγοραίαν καὶ καινὴν ἠθικὴν, ἥτις στηλιτεύει τὰ ἀποτελέσματα, καὶ συγχωρεῖ τὰς αἰτίας. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχει χρείαν τοιούτων στογασμῶν, ὅστις ζῆ εἰς τὴν ἀληθῆ Θρησκείαν, ἡ ὁποία ἔχει μεγαλύτερα βοηθήματα, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὄρμην τῶν φυσικῶν ἀποτελεσμάτων.

Τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας εἶναι τόσο ὀλιγοχρόνιον, τόσο κρυμμένον μὲ τὸ ὅποιον αὐτοὶ οἱ νόμοι τὸ ἀναγκάζουν νὰ σκεπάζεται κάλυμμα (κάλυμμα ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀσθενές, ἐπειδὴ αὐξάνει ἀντὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὸ κάλλος τοῦ ὑποκειμένου), καὶ τῆς πράξεως αὐτῆς οἱ καιροὶ τόσο εὐκολοί, τὰ δὲ ἐπακολουθήματα τόσο ἀμφίβουλα, ὥστε εἶναι εὐκολώτερον εἰς τὴν νομοθέτην νὰ τοῦ ἐμποδίσῃ τὴν γένεσιν παρά νὰ τὸ παύσῃ ἀφοῦ γεννηθῆ. Εἶναι κανὼν γενικῶς οὗτος, ὅτι ἡ ποινὴ γίνεται μᾶλλον ἐρεθισμὸς εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀδικήματα, ὅσων ἡ φύσις εἶναι νὰ μένωσιν ὡσεπιτοπολὺ ἀτιμώρητα. Ἰδίαν τῆς φαντασίας εἶναι νὰ ἐρεθίζεται πλέον καὶ νὰ παραξύνεται ἀπὸ τὰς δυσκαλίας, ὡσάκις αὐταὶ δὲν ὑπερβάλλουν τῆς ψυχῆς τὴν ἐνέργειαν. Αἱ δυσκαλίας αὐξάνουν τὸ κάλλος τοῦ ἀντικειμένου, διότι ἐμποδίζουν τὴν ἄστατον φαντασίαν νὰ κτανᾶται μακρὰν ἀπ' αὐτό, καὶ τὴν ἀναγκάζουν νὰ θεωρῆ αἱ νὰ ἐξετάσῃ μὲ πλειότεραν ἀκριβείαν ὅλας αὐτοῦ τὰς

σχέσεις. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἡ ψυχὴ προσκολλᾶται σφοδρότερον εἰς τὰ τερπνὰ τοῦ ἀντικειμένου μέρη, πρὸς τὰ ὅποια ἐκ φύσεως κλίνει, παρὰ εἰς τὰ λυπηρὰ καὶ ὀλέθρια, τὰ ὅποια μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται.

Ἡ παιδραστία, ἣτις κολλάζεται τόσον αὐστηρὰ εἰς τοὺς νόμους¹, καὶ ὑποβάλλεται τόσον εὐκαλὰ εἰς τὰς βρασάνους, αἱ ὅποια νικοῦν πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν ἀθωότητα, ἐγεννήθη ὄχι τόσον ἀπὸ φυσικὴν χρείαν τοῦ ἀκοινωνήτου καὶ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ὅσον ἀπὸ τὰ πάθη, τὰ ὅποια βρασνίζουσι τὸν δουλωμένον εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἄνθρωπον· εἶναι ἀποτέλεσμα ὄχι τόσον τῆς πλησμονῆς τῶν ἡδονῶν, ὅσον τῆς κακῆς ἀνατροφῆς, ἣτις μὲ πρόφασιν νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους χρησίμους εἰς τοὺς ἄλλους, τοὺς κάμνει ἀχρηστοὺς εἰς ἑαυτοὺς, συναθροίζουσα τὴν θερμὴν καὶ ζέουσαν νεύτητα μακρὰν ἀπὸ τὰς γυναῖκας εἰς τὰ κοινόδια, ὅπου ὅλη τῆς φύσεως ἡ δύναμις δαπανᾶται χωρὶς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ταχύνει πρὸ καιροῦ τὸ γῆρας.

Ὡσαύτως ἡ βρεφοκτονία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀφύκτου ἀνάγκης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ ἀπατηθεῖσα, ἡ βιασθεῖσα γυνή. Ἀναγκαζομένη νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀτιμίαν, ἢ τὸν θάνατον τοῦ βρέφους, τὸ ὑποῖον δὲν αἰσθάνεται τὴν στέρησιν τῆς ζωῆς, προκρίνει τὴν βρεφο-

1. « Ὅχι βέβαια εἰς τὴν Γαλλίαν. Οἱ νόμοι ἀπειλοῦν ποινὰς αὐστηρὰς, ἀλλὰ τὰ δικαστήρια ἔπαυσαν νὰ τὰς ἐπιβάλλωσιν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ πλούσιος εὐκαλὰ τὰς ἀπεφεύγει· μόνος ἢ ἀπερίσκιπτος πέντης θυσίαν ζῆται. »

κτονίαν παρὰ τὴν καταισχύνην, εἰς τὴν ὅποιαν ἐξανάγκης μέλλει νὰ πέσῃ καὶ αὐτὴ καὶ ὁ δυστυχὴς αὐτῆς καρπός. Προσφύεστερον ἄλλο μέσον νὰ ἐμποδισθῇ τὸ ἀδίκημα ταῦτο δὲν εἶναι παρὰ νὰ ὑπερασπίζεται μὲ νόμους δραστικούς ἢ ἀδυναμία ἐναντίον τῆς τυραννίας, ἣτις ἀγαπᾷ νὰ μεγαλύνῃ τὰ κακὰ, ὅσα δὲν ἐμποροῦν νὰ σκεπασθῶσι μὲ τὸ κάλυμμα τῆς ἀρετῆς.

Ὁ σκοπός μου εἶναι, ὄχι νὰ σμικρύνω τὴν δικαίαν ἀποστροφὴν καὶ φρίκην τῶν ἀδικημάτων τούτων, ἀλλὰ νὰ δείξω μόνον τὰς πηγὰς, ἀπὸ τὰς ὅποιαις προέρχονται καὶ νὰ συνάξω ἀπὸ τὰ προειρημένα τὸ γενικὸν ταῦτο συμπέρασμα· « Δὲν εἶναι δίκαια (τὰ ὅποιον σημαίνει, « δὲν εἶναι ἀναγκαῖα) ἢ ποινὴ τινὸς ἀδικήματος, ἐνόσιον ὁ νόμος δὲν ἐμεταχειρισθῇ, διὰ νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, τὸ προσφύεστατον ἀπ' ὅλα τὰ δυνατὰ εἰς τὴν παρούσῃσιν τοῦ ἔθνους κατάστασιν μέσα. »

§ XXXVII.

ΠΕΡΙ ΕΙΔΟΥΣ ΤΙΝΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΕΞΑΙΡΕΤΟΥ.

Θέλει παρατηρήσειν ὁ ἀναγνώστης, ὅτι δὲν ἐλάλησα περὶ ἐκείνου τοῦ ἀδικήματος, τοῦ ὁποίου ἡ ποινὴ κατέκλυσε τὴν Ἰουρώπην μὲ ἀνθρώπινα αἵματα, καὶ ἀνῆψε τόσας ὀλεθρίους πυράς. Εἰς αὐτὰς κατεφλέγοντο ζῶντες ἄνθρωποι, καὶ ἐγένοντο εἰς τοῦ τυφλοῦ λαοῦ τὰς αἰσθήσεις ἴσχυμα τερπνόν, καὶ γλυκύτετον ἄκουσμα, αἱ συγκεχυμέναι κραυγαί, ἀναβαίνουσαι μὲ τὸν πυκνὸν καπνὸν ἀπὸ τὰ καίόμενα τῶν ἀθλίων σώματα. Ἀλλ' οἱ φρόνιμοι θε-